HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

השנית ואיצטריך למיכתב בכל שנה ושנה דאי מבכל שנה ושנה הוה אמינא כי קושין קא משמע לן השנית ואי אשמועינן השנית הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני קמ"ל בכל שנה ושנה ורבי אליעזר בר' יוסי האי השנית מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרב שמואל בר יהודה דאמר רב שמואל בר יהודה בתחילה קבעוה בשושן ולבסוף בכל העולם כולו אמר רב שמואל בר יהודה שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות שלחה להם כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס (א)רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות שלחו לה [1]הלא כתבתי לך שלישים ולא רבעים עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה [2]כתב זאת זכרון בספר כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה זכרון מה שכתוב בנביאים בספר מה שכתוב במגילה כתנאי כתב זאת מה שכתוב כאן זכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב בנביאים דברי רבי יהושע ר' אלעזר המודעי אומר כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה זכרון מה שכתוב בנביאים בספר מה שכתוב במגילה אמר רב יהודה אמר שמואל אסתר אינה מטמאה את הידים למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה והאמר שמואל אסתר ברוח הקודש נאמרה נאמרה לקרות [3]ולא נאמרה ליכתוב מיתיבי (ג)רבי מאיר אומר קהלת אינו מטמא את הידים ומחלוקת בשיר השירים ר' יוסי אומר שיר השירים מטמא את הידים ומחלוקת בקהלת ר' שמעון אומר קהלת מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אבל (א)רות ושיר השירים ואסתר מטמאין את הידים הוא דאמר כר' יהושע תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר (ב)קהלת אינו מטמא את הידים מפני שחכמתו של שלמה היא אמרו לו וכי זו בלבד אמר והלא כבר נאמר [3]וידבר שלשת אלפים משל ואומר [4]אל תוסף על דבריו מאי ואומר וכי תימא מימר טובא אמר דאי בעי איכתיב ודאי בעי לא איכתיב תא שמע אל תוסף על דבריו תניא ר' אליעזר אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר [5]ויאמר המן בלבו ר' עקיבא אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר [6]ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה ר"מ אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר [7]ויודע הדבר למרדכי רבי יוסי בן דורמסקית אומר אסתר ברוח הקודש נאמרה שנאמר [8]ובבזה לא שלחו את ידם אמר שמואל אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו שנאמר [9]קימו וקבלו (ד)קימו למעלה מה שקיבלו למטה אמר רבא (ה)לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל דלית ליה פירכא דרבי אליעזר סברא הוא דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה והאי כי קא מפיש טובא ואמר אדעתיה דנפשיה קאמר דר"ע דלמא (ו)כר' אלעזר דאמר מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו והא דרבי מאיר דלמא כרבי חייא בר אבא דאמר (ז)בגתן ותרש שני טרשיים היו והא דרבי יוסי בן דורמסקית דלמא פריסתקי שדור דשמואל ודאי לית ליה פירכא אמר (א) רבינא (ח)היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי רב יוסף אמר מהכא [10]וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים רב נחמן בר יצחק אומר מהכא [10]וזכרם לא יסוף מזרעם: ומתנות לאביונים: תני רב יוסף [11]ומשלוח מנות איש לרעהו (ט)שתי מנות לאיש אחד ומתנות לאביונים (י)שתי מתנות לשני בני אדם רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תלתא וגרבא דחמרא שלח ליה

קיימת

לבסוף קבעוה כו'. וזהו השנית: **שלחה להם.** בשנה שנייה לקובעה עליהם חובה: **קבעוני.** ליום טוב ולקרייה להיות לי לשם: **קנאה את מעוררת עלינו.** שיאמרו האומות שאנו שמחים להזכיר מפלתן: **כבר אני כתובה.** ושם יהו רואין מה שאירע להם על ידי ישראל: **רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו.** הא דאמרינן לקמן: **בכוליה סדר מועד.** שהוזכרה שם זוג זה של ארבע חכמים הללו חלופי רבי יוחנן ומכניסין רבי יונתן: **שלישים.** בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק בספר ואלה שמות (יז) ובמשנה תורה (כה) ובספר שמואל (א טו) וזהו שאמר שלמה בדבר שפילשתו אי אתה רשאי לרבעו: **זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה.** דכל מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד: **אינה מטמאה את הידים.** כשאר ספרים דאמר ביציאות השבת (דף יד.) שגזרו עליהן לטמא את הידים לתרומה (ט) ומחלוקת בית שמאי וב"ה היא: **הוא דאמר כרבי יהושע.** דאמר לעיל זאת מה שכתוב בתורה זכרון מה שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב בנביאים אבל במגילה לא ניתנה ליכתב אלא לגורסה על פה ולקרותה: **והלא כבר נאמר וידבר כו'.** וקהלת כבר נאמרה וכיון דלא כתב את כולן למדת שמה שכתב רוח הקודש היא: **אל תוסף על דבריו.** מקרא הוא בספר משלי: **דאי בעי כתב ואי בעי לא כתב.** ולעולם מה שכתב משלות בעלמא נינהו ולא מפי הקב"ה: **תא שמע אל תוסף על דבריו.** מדקאסר להוסיף עליהן שמע מינה ברוח הקודש נאמרו: **ויאמר המן בלבו.** מנא ידעו כותבי המגילה שכך אמר בלבו אלא רוח הקודש נגלה עליהם: **ויודע הדבר למרדכי.** מי גלה לו רוח הקדש שרה עליו: **ובבזה לא שלחו את ידם.** היאך ידעו מה עשו הרחוקים: **מפיש ואמר טובא.** יביאו לבוש מלכות אדעתא דנפשיה קאמר שמע מינה זאת היתה בלבו: **נדמתה לו כאומתו.** והיו אומרים בפיהם זו משלנו היא: דרבי חייא בר אבא לקמן בפירקין (י): **פריסתקי שדור.** שלוחים שלחו להם למרדכי ואסתר שלא נגעו בביזה שלא ירע למלך: **לא יעברו.** מנא ידע את העתיד: **מנות.** מיני מעדנים: **שתי מנות לאדם אחד.** דכתיב ומשלוח מנות איש לרעהו (כ) שתי מנות לאדם אחד ומתנות לאביונים (ל) שתי מתנות לשני בני אדם די לכל אחד ואחד מתנה אחת דהא אביונים נמי תרתי משמע: **עגלא תלתא.** שלישי לבטן:

ה"ג

נאמרה לקרות ולא לכתוב. משמע דסבר דמותר לקרותה ע"פ וקשה דהיכי פליג על סתם משנה דלקמן דפ"ב (דף יז.) (ב) דתני קראה על פה לא יצא ורב נמי הוא דאמר לקמן (דף יט.) שצריך לכותבה ולתופר' בגידין ור' יוחנן נמי [אמר] (שם:) דאם קראה (ג) בין הכתובים לא יצא לכך נר' לפר' דהא דקאמר לא ניתנה ליכתב ברוח הקודש אבל מדרבנן ניתנה ליכתב ולקרות ואכתי קשיא דהא אמרינן בפ' (ד) הממונה במסכת יומא (דף כט.) נמשלה אסתר לאילת השחר מה שחר סוף הלילה אף אסתר סוף הנסים ופריך והא איכא חנוכה ומשני ניתן ליכתב קאמר ופריך הניחא למאן דאמר ניתן ליכתב אלא למאן דאמר לא ניתן ליכתב מאי איכא למימר (ה) ואין לומר דהא דניתן ליכתב מדרבנן קרי כתיבה דאם כן הדרא קושיין לדוכתא דהא איכא חנוכה שניתנה לכתוב מדרבנן במגילת תענית ותירץ הר"ר אלחנן דכתיבה דמגילה מהניא טפי דהא צריכה גידין ושרטוט וכמה דברים דלא צריכי במגילת תענית:

לכולהו (ו) **איכא פירכא בר מדשמואל.** וקשה דלשמואל מי ליכא פירכא דהא רבא גופיה הוא דאמר פרק רבי עקיבא (שבת דף פח. ושם). (מכאן מודעא רבה לאורייתא) שקבלו שנית בימי אחשורוש אלמא דאיצטריך קרא לדרשא אחרינא ויש לומר דלא חשיב האי פירכא דהא שפיר שמעינן מינה תרתי ולא דמי האי פירכא לשאר פירכות דאינך דסתר סברתם לגמרי (מ):

ורב נחמן אמר מהכא וזכרם לא יסוף מזרעם. דברישא דקרא לא חזינן אלא היהודים שבאותו הדור:

דלא

מסורת הש"ס

א) סוכה ד: שבת נד:, ב) [יומא כט.], ג) ידים פ"ג מ"ה עדיות פ"ה מ"ג [ע"ש שינוי נוסחאות ועיין בתוי"ט], ד) מכות כג:, ה) [חגיגה י. וש"נ], ו) לקמן יג., ז) [שם: ושם אית' רבי יוחנן], ח) יומא פה: חגיגה י., ט) נ"א ומגורת, י) [דף יג:], כ) [אסתר ט], ל) [שם], מ) [ועי' תוס' שבת פח. ד"ה אמר רבא כתבו עוד תירוץ שני וע"ש תוס' שבועות לט. ד"ה קיימו],

עין משפט נר מצוה

מה א ב מיי' פ"ט מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ו:

מו ג מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה טו סמג עשין ד טוש"ע א"ח סימן תרצה סעיף ד:

מז ד מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרצד סעיף א:

◆

תורה אור השלם

1. הֲלֹא כָתַבְתִּי לְךָ שָׁלִישִׁים בְּמֹעֵצֹת וָדָעַת: משלי כב כ
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מָחֹה אֶמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם: שמות יז יד
3. וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף: מלכים א ה יב
4. אַל תּוֹסְףְּ עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בְּךָ וְנִכְזָבְתָּ: משלי ל ו
5. וַיָּבוֹא הָמָן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מַה לַעֲשׂוֹת בָּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ וַיֹּאמֶר הָמָן בְּלִבּוֹ לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יְקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: אסתר ו ו
6. וּבְהַגִּיעַ תֹּר אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל דֹּד מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר לָקַח לוֹ לְבַת לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הֵגַי סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רֹאֶיהָ: אסתר ב טו
7. וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכַי וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי: אסתר ב כב
8. עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא צֹרֵר הַיְּהוּדִים הָרָגוּ וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם: אסתר ט י
9. קִיְּמוּ וְקִבְּלֻ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: אסתר ט כז
10. וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר וִימֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעַבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזִכְרָם לֹא יָסוּף מִזַּרְעָם: אסתר ט כח
11. כַּיָּמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים: אסתר ט כב

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא היינו דאמרי אינשי: **(ב) תום'** ד"ה נאמרה וכו' דפ"ב **דתנן** קראה וכו': **(ג) בא"ד** דאם קראה **במגילה הכתובה** בין הכתובים וכו': **(ד) שם** פרק א"ל הממונה: **(ה)** שם מאי איכא למימר מוקים לה כרבי בנימין **בר יפת** ואין לומר: **(ו)** ד"ה לכולהו. נ"ב עיין פ"ק דחגיגה בתוס' ד"ה דלמא כר' יהודה בדף י' ע"א:

◆

מוסף רש"י

רב ורב חנינא כו' מתנו. להך מילתא דלקמן (סוכה ד:). **בכולי סדר מועד.** כל היכי דאמרינן האי זוגא כי הדדי בשמעתא, איכא אמוראי דמחלפי רבי יוחנן ומעיילי רבי יונתן (סוכה ד: וכעי"ז שבת נד:). **ברוח הקודש.** השראת השכינה (עי' ע"ז כ:). **חדא פלפלתא.** גרעין אחד (יומא פה:) גרעין אחד של פלפל (חגיגה י.). **אטמא.** ירך (חולין מב.). **וגרבא דחמרא.** איפה של יין (פסחים לז:).

◆

רבינו חננאל

קנאה את מעוררת[ת] עלינו. כלומר כיון שתיכתב ותיקבע לדורות יהיו האומות שומעין הדבר הזה ומתקנאים ואומרים נשלם גמולכם. **שלישים ולא רביעים**, פירוש לא נתן להיכתב א) זכרון עמלק. פעמ'ים אמורות בתורה ויבא עמלק, [זכור אשר עשה לך עמלק. ופעם בנביאים, פקדתי את אשר עשה עמלק]. **וקיימא לן** כר' אלעזר המודעי דאמר כתוב זאת, מה שכתוב כאן ובמשנה תורה. זכרון, מה שכתוב בנביאים. בספר, מה שכתוב במגילה. **אסתר מטמא את הידים** דברי ר' שמעון בן יוחי. פירוש כל כתבי הקודש מטמאין את הנוגע בהן, כדתנן בסוף מסכת ידים תרגום שבעזרא ושבדניאל מטמאין את הידים, תרגום שכתבו עברית ועברית שכתבו תרגום [וכתב עברי] אין מטמאין את הידים. (כתב עברי) לעולם אינו מטמא עד שיכתבנו אשורית על העור בדיו. אומרים צדוקין קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים כתבי הקדש מטמאין את הידים וכתבי המירס אינן מטמאין את הידים. אמר להם רבן יוחנן בן זכאי וכי אין לנו על הפרושים אלא זו בלבד, הרי הן אומרים עצמות חמור טהורין ועצמות יוחנן כהן גדול טמאין. אמרו לו לפי (שחובתן) [חיבתן] הן טומאתן, שלא יעשה אדם עצמות אביו ואמו תרוודות. אמר להן אף כתבי הקדש לפי (חובתן) [חיבתן] הן טומאתן כו'. כלומר גזרו עליהן טומאה שלא יהיו מצווין לנגיעתן בכל עת. **ומפורש במסכת שבת** פרק ראשון

◆

רבינו חננאל (המשך)

והספר מאי טעמא גזרו ביה, דאמר רב משירשיא בתחילה היו מצניעין אוכלין דתרומה אצל ספר תורה, אמרי האי קודש והאי קודש, כיון דחזו דאתו לידי פסידא, שהיו העכברים אוכלין הספרים, גזרו ביה רבנן. **אסתר** (מטמאה את הידים) ברוח הקודש נאמרה, שנאמר קיימו וקיבלו היהודים, (מכלל שיש בה קדושה) קיימו למעלה מה שקיבלו עליהן למטה, וכל אלו הפסוקים כגון ויאמר המן בלבו, וכיוצא בו, מי מודע מה היה בלבו אלא הק'ב"ה. **תני רב יוסף** ומשלוח מנות איש לרעהו, שתי מנות לאדם אחד, דכתיב מנות איש לרעהו. ומתנות לאביונים, שתי מתנות לשני בני אדם. ר' **יהודה נשיאה** שלח לר' הושעיא ירך של עגל שלישי לבטן וקנקן יין, שלח ליה

א) נראה דחסר כאן וצ"ל זכרון עמלק פעם רביעי כי פעמים אמור בתורה ויבא עמלק וזכור את וגו' ופעם שלישי בנביאים זכרתי את אשר וגו' וקיי"ל וכו'.